

ศิลปะการประพันธ์บทละครของนาตาลี ชาร์โรต



นางสาวนิภาภรณ์ ธิรเศรษฐ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส ภาควิชาภาษาตะวันตก

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974 - 53 - 2144 - 3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ECRITURE THEATRALE DE NATHALIE SARRAUTE



Mademoiselle Nipaporn Tirasait

Cette thèse fait partie des études supérieures conformément au
règlement du Diplôme d'études supérieures
Département des Langues Occidentales

Faculté des Lettres

Université Chulalongkorn

Année académique 2004

ISBN 974 – 53 – 2144 - 3

Sujet ECRITURE THEATRALE DE
NATHALIE SARRAUTE
Par Mademoiselle Nipaporn Tirasait
Département Langues Occidentales
Directeur de Thèse Professeur Associé Kachitra Bhangnanda
Co-directeur de Thèse Professeur Assistant Walaya Rukapan

Accepté par la Faculté des Lettres, Université Chulalongkorn comme
faisant partie du Doctorat, conformément au règlement du Diplôme de Doctorat :

Theraphan Luangthongkum
..... Doyen de la Faculté des Lettres
(Professeur Theraphan Luangthongkum, Ph.D.)

Le Jury

P. Hoonswaeng
..... Président
(Professeur Assistant Paniti Hoonswaeng, Ph.D.)

Kachitra Bhangnanda
..... Directeur de Thèse
(Professeur Associé Kachitra Bhangnanda, Ph.D.)

Walaya Rukapan
..... Co- directeur de Thèse
(Professeur Assistant Walaya Rukapan, Ph.D.)

Temie Phiromswad
..... Membre
(Professeur Associé Temie Phiromswad, Ph.D.)

K. Chansang
..... Membre
(Professeur Associé Kanika Chansang, Ph.D.)

Suwanna Satapatpattana
..... Membre
(Mademoiselle Suwanna Satapatpattana, Ph.D.)

นิภาภรณ์ ติรเศรษฐ์ : ศิลปะการประพันธ์บทละครของนาตาลี ซารีโรต (ECRITURE THEATRALE DE NATHALIE SARRAUTE) อ. ที่ปรึกษา: รศ.ดร. ขจิตรา ภักคานนท์, ผศ.ดร.วัลยา รุกขพันธ์, จำนวน 271 หน้า ISBN 974 - 53 - 2144 - 3.

ละครของนาตาลี ซารีโรตมุ่งเน้นที่บทเจรจาในวงสนทนาแบบเป็นกันเองระหว่างญาติมิตร และเพื่อนฝูง เมื่อพิจารณาอย่างผิวเผิน จะรู้สึกว่าเป็นบทสนทนาทั่วๆไป ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน วกวนไปมา และจับเนื้อหาสาระหรือเหตุการณ์สำคัญไม่ได้ ในแง่นี้ ซารีโรตอธิบายไว้ว่าเป็นกลวิธีการประพันธ์บทเจรจาแบบ ซ้อนกันเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นผิว จุดเด่นของกลวิธีการประพันธ์ตัวบทเจรจาอยู่ที่การสร้างบทสนทนา แบบไม่ลงรอยกันระหว่างตัวละครสองฝ่าย และสิ่งที่ถกเถียงกันเกิดจากเรื่องที่ไม่มีความสำคัญในการสื่อสาร ภาษา เช่น การเลือกใช้ถ้อยคำ สำนวน น้ำเสียง การออกเสียง และความเงิบ เป็นต้น แต่ในระดับ "ทรอปิสม์" นาตาลี ซารีโรตแสดงให้เห็นว่ารายละเอียดเล็กๆน้อยๆในระดับพื้นผิวที่เกิดขึ้นระหว่างการสนทนา นอกจากจะสามารถสื่อความหมายได้หลายนัยแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่ามีความหมายในระดับลึกซึ้งซ่อนอยู่ กล่าวคือมีความแวบไหวเกิดขึ้นในจิตส่วนลึกที่แอบแฝงอยู่เบื้องหลังคำพูด และวิธีสื่อความหมายของตัวละครฝ่ายหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ความแวบไหวของจิตแบบนี้จะปรากฏขึ้นอย่างฉับพลัน และเคลื่อนไปอย่างรวดเร็วในอาณาจักรอันลึกลับที่มีอยู่ก่อนจิตสำนึก ดังนั้น บทละครของนาตาลี ซารีโรตจึงไม่ต้องอาศัยเนื้อหา แก่นเรื่อง หรือเหตุการณ์สำคัญอื่นใดในการดำเนิน "เรื่อง" ไม่ต้องระบุเวลา และสถานที่ หรือรายละเอียดเกี่ยวกับฉาก นอกจากนี้ ตัวละครก็ไม่จำเป็นต้องมีความสมจริงตามหลักจิตวิทยา ไม่มีอัตลักษณ์ หรือมีลักษณะเด่นเป็นแบบฉบับ และตัวละครส่วนใหญ่ไม่มีแม้กระทั่งชื่อเฉพาะ เนื่องด้วยผู้ประพันธ์มุ่งเน้น ลักษณะสากลในฐานะมนุษย์ ซึ่งสามารถรับรู้ความแวบไหวที่ปรากฏอยู่ในจิตส่วนลึกได้เป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุปคือ ศิลปะการประพันธ์บทละครของนาตาลี ซารีโรต มีความโดดเด่นในการนำเสนอกลวิธี และรูปแบบการประพันธ์ละครแนวใหม่ ซึ่งถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการละครแบบ "วิจินาฏกรรม" ให้เป็นที่ยอมรับและนิยมกันอย่างแพร่หลายในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า นาตาลี ซารีโรต ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในแง่ที่มุ่งสื่อให้ผู้ชมเข้าใจ และมีส่วนร่วมใน "นาฏกรรมเบื้องลึก" ระดับ "ทรอปิสม์" ซึ่งเป็นนาฏกรรมอันแท้จริง ที่โดดเด่นอยู่ภายในอาณาจักรอันลึกลับของจิตมนุษย์

ภาควิชา ภาษาตะวันตก
สาขาวิชา ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส
ปีการศึกษา 2547

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ใฝ่รัก ภักคานนท์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม..... วิภา รุกขพันธ์

4280902522 : MENTION LANGUE ET LITTERATURE FRANCAISES

MOTS CLES : ECRITURE / THEATRE / NATHALIE SARRAUTE / TROPISMES / LOGODRAME

NIPAPORN TIRASAIT : ECRITURE THEATRALE DE NATHALIE SARRAUTE. DIRECTEUR DE THESE : PROFESSEUR ASSOCIE KACHITRA BHANGANANDA, Ph.D.; CO-DIRECTEUR DE THESE : PROFESSEUR ASSISTANT WALAYA RUKAPAN, Ph.D. 271 pp. ISBN 974 – 53 – 2144 - 3

Les six pièces de Nathalie Sarraute se focalisent particulièrement sur le drame de la parole. Si la dramaturge a choisi la conversation banale de la vie quotidienne, de la sphère privée, des cercles familiaux et amicaux, c'est pour montrer que la conversation anodine est plus complexe qu'elle n'apparaît au premier abord. Chez N. Sarraute, le dialogue se situe sur les deux plans: celui de l'apparence et celui des tropismes. Sur le plan de l'apparence, les personnages sarrautiens sont simplement en contact avec les autres dans l'esprit d'une conversation amicale et familiale. Mais sur le plan des tropismes, il existe toujours les drames intérieurs chez ses personnages: quelque chose de gênant, de menaçant, d'angoissant commence à se produire, soit parce que certains mots ont été prononcés, soit parce qu'ils sont restés dans le silence. Sans fable, ni action, ni personnage identifié, les conflits se nouent au coeur de l'activité langagière. Et la réflexion de la dramaturge sur le psychisme renouvelé et inanalysable nous permettrait d'apporter un regard nouveau, le plus profond, le plus vrai du moi et du monde. Notre recherche est ainsi centrée sur l'art de N. Sarraute qui vise à sensibiliser le lecteur-spectateur à cette vie souterraine, à travers le dialogue sur des riens.

Département Langues Occidentales
Section Langue et littérature françaises
Année académique 2004

Signature de l'étudiant Nipaporn Tirasait
Signature du Directeur de Thèse Kachitra Bhangnananda
Signature du Co-directeur de Thèse Walaya Rukapan

REMERCIEMENTS

J'exprime, avant tout, ma profonde gratitude à ma Directrice de thèse, Professeur associé Kachitra Bhangnanda, Ph.D, et à ma Co-directrice de thèse, Professeur assistant Walaya Rukapan, Ph.D, qui ont bien voulu m'accepter sous leur direction. Je les ai toujours trouvées bienveillantes, gentilles et disponibles pour discuter des problèmes auxquels je me trouvais confronté.

Pendant mon séjour en France, je tiens à témoigner toute ma reconnaissance à Monsieur le Professeur Jean-Pierre Sarrazac, mon directeur de recherches scientifiques. Ses conseils, son cours et ses conférences auxquels j'ai assisté me permettent enfin d'accomplir ce travail difficile. Ma gratitude va évidemment à Messieurs les Professeurs Jean-Pierre Ryngaert et Patrice Pavis qui m'ont donné la connaissance approfondie du théâtre moderne et contemporain. Leurs cours m'ont initié vers de nouvelles idées pour mieux analyser l'oeuvre de Nathalie Sarraute. Pour son soutien linguistique, je témoigne aussi ma reconnaissance à Madame le Professeur Sophie Moirand, dont son cours et ses conseils m'ont donné la base nécessaire et essentielle pour faire l'analyse du discours dans ma présente étude. Qu'ils soient ici vivement remerciés.

Ma gratitude va particulièrement aux professeurs de l'Université Chulalongkorn, surtout aux professeurs de la Section de Français qui m'ont donné la connaissance en linguistique et en littérature française depuis ma première année de licence. Et c'est notamment à Madame Julie Pomponi qui a relu les premières épreuves de ce travail et m'a aidé à perfectionner cette mission impossible.

Qu'il me soit permis d'exprimer ma reconnaissance à l'Université Naresuan pour la bourse d'études qui m'a permis d'achever cette thèse.

Mes remerciements vont également à mes parents, à mes soeurs, à mes amis et à mes collègues qui sont toujours là pour m'encourager à mieux travailler.

	Page
3.2 La structure des dialogues.....	155
3.2.1 La macrostructure des dialogues.....	156
3.2.2 La distribution des répliques.....	157
- <i>Le Silence</i>	158
- <i>Le Mensonge</i>	159
- <i>Isma</i>	161
- <i>C'est beau</i>	162
- <i>Elle est là</i>	164
- <i>Pour un oui ou pour un non</i>	165
CHAPITRE IV LA DUALITÉ DANS LE DIALOGUE SARRAUTIEN.....	171
4.1 Le double plan du dialogue sarrautien.....	172
4.1.1 La forme familière et le fond insolite.....	175
4.1.2 Le tragique et le comique.....	183
4.1.3 Le déjà-dit et le non encore dit.....	197
4.1.3.1 le langage imagé.....	197
4.1.3.2 la chosification.....	200
4.1.3.3 les clichés.....	202
4.2 Les deux pôles des interpersonnages sarrautiens.....	208
4.2.1 Les échanges dialectiques.....	209
4.2.2 La force dynamique du logodrame.....	224
4.2.2.1 le schéma actantiel du logodrame.....	225
4.2.2.2 le schéma du drame tropismique.....	235
CHAPITRE V CONCLUSION.....	241
RÉFÉRENCES.....	247
BIBLIOGRAPHIE.....	251
BIOGRAPHIE.....	271

TABLE DES FIGURES

	Page
CHAPITRE III	
Figure 1 : les divers types de didascalies dans les pièces de N. Sarraute.....	86
Figure 2 : les différents moyens de désigner les personnages dans chacune des pièces de N. Sarraute.....	106
Figure 3 : les didascalies sur les mouvements extérieurs dans les cinq pièces de N. Sarraute.....	114
Figure 4 : les didascalies sur les mouvements extérieurs dans <i>Elle est là</i>	120
Figure 5 : tableau comparatif montrant les nombres de didascalies sur la prosodie et sur les mouvements extérieurs dans le théâtre sarrautien.....	126
Figure 6 : l'image contradictoire de Jean-Pierre du <i>Silence</i>	133
Figure 7 : les modes d'insertion des didascalies d'après la perspective interactionnelle de Gallèpe.....	136
Figure 8 : les places et les fréquences de didascalies dans l'écriture théâtrale de N. Sarraute.....	148
Figure 9 : la macrostructure des dialogues dans le théâtre sarrautien.....	156
Figure 10 : la distribution des répliques du <i>Silence</i>	158
Figure 11 : la distribution des répliques du <i>Mensonge</i>	159
Figure 12 : la distribution des répliques de <i>Isma</i>	161
Figure 13 : la distribution des répliques de <i>C'est beau</i>	162
Figure 14 : la distribution des répliques de <i>Elle est là</i>	164
Figure 15 : la distribution des répliques de <i>Pour un oui ou pour un non</i>	165

CHAPITRE IV

Figure 16 : le double plan du dialogue sarrautien.....	193
Figure 17 : tableau comparatif entre l'échange polémique et l'échange dialectique.....	210
Figure 18 : la progression des échanges dialectiques dans <i>C'est beau</i>	216
Figure 19 : modèle actantiel d'après Greimas.....	224
Figure 20 : modèle actantiel du logodrame sarrautien d'après Rykner.....	230
Figure 21 : les rôles des interactants dans chacune des six pièces de N. Sarraute.....	231
Figure 22 : modèle interactantiel du logodrame tropismique de N. Sarraute.....	235

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย